

12 מאי 2025
י"ד אייר תשפ"ה
הוד. 4729/25

התכנית הלאומית לביטחון מזון:

משרד החקלאות וביטחון המזון מציג את התכנית הלאומית לביטחון מזון

התכנית הוצגה במסגרת כנס של משרד החקלאות וביטחון המזון, שכלל את כלל השותפים לכתיבתה; משרד הבריאות, הכלכלה, הגנת הסביבה, המל"ל ורח"ל. התקציב המוערך לתכנית הוא בין 2.5 ל-5 מיליארד ש"ח

משרד החקלאות וביטחון המזון, בשיתוף משרד הבריאות, הכלכלה, הגנת הסביבה, המל"ל ורח"ל, הציג היום (יום ב', 12.05) את התכנית הלאומית לביטחון מזון 2050. בכנס השתתפו שר החקלאות וביטחון המזון, אבי דיכטר, מנכ"ל משרד החקלאות וביטחון המזון, אורן לביא, תת אלוף איציק בר, סגן ראש המל"ל למדיניות ביטחונית וראש שירותי בריאות הציבור במשרד הבריאות, ד"ר שרון אלרעי-פרייס.

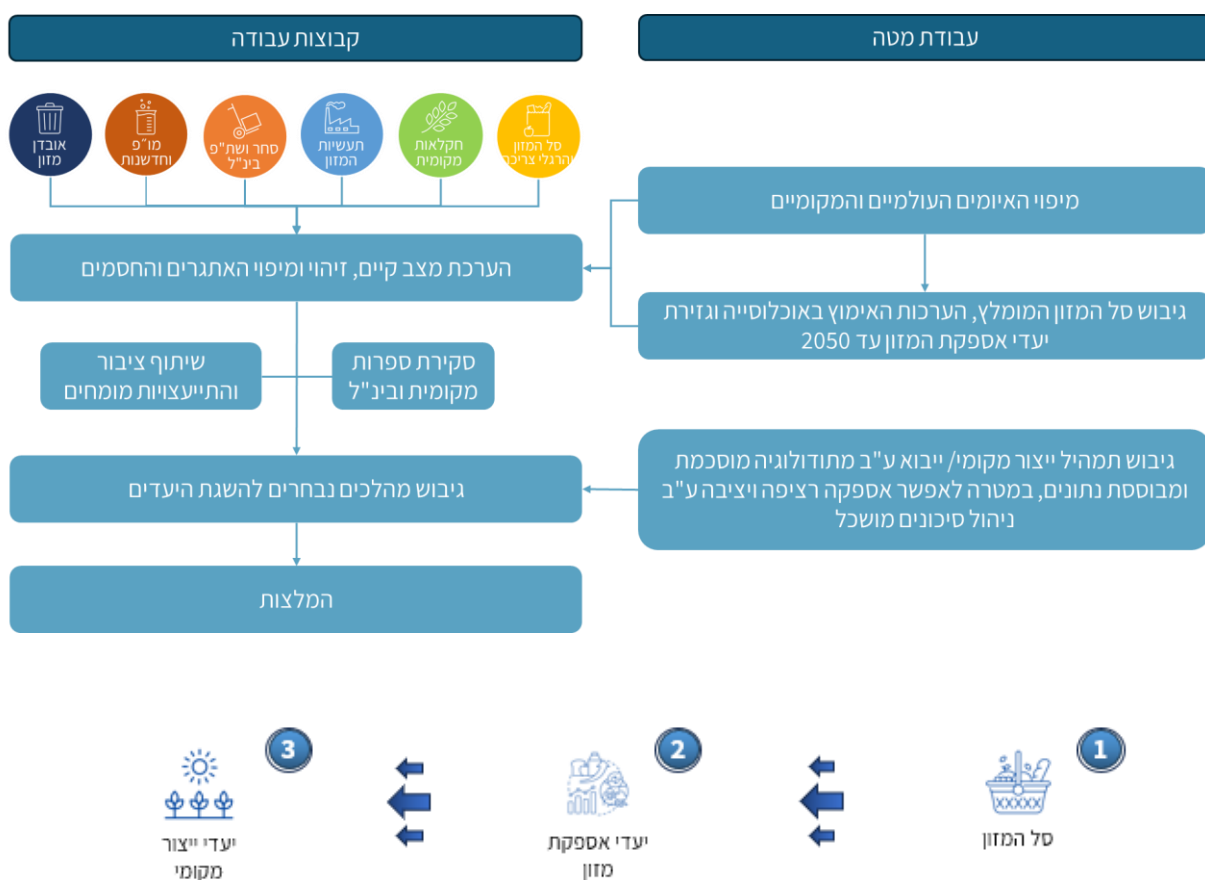
מטרת התכנית הלאומית לביטחון המזון עד לשנת 2050, עם יעדי ביניים לשנת 2030 ו-2040, להבטיח אספקה סדירה של מזון בריא, מגוון ובר-השגה לכלל האוכלוסייה בישראל, תוך קידום חקלאות ותעשיית מזון מקומיות וביסוס מערכות מזון מקיימות המותאמות לאתגרי האקלים. עקרונות התכנית המתגבשת כוללים תכנון אסטרטגי ארוך-טווח, שיתוף פעולה בין-משרדי ושילוב כלל בעלי העניין, לצד קידום צעדים אופרטיביים ליצירת השפעה משמעותית לאורך שרשרת מערכת המזון. התכנית מבוססת על **ארבעה עוגנים אסטרטגיים: ראשית, תזונה בריאה ומקיימת**. להכווין את המשק לתזונה היומית המומלצת, המביאה תועלות בריאותיות, חברתיות, סביבתיות וכלכליות. **שנית, מדפים מלאים**. למנוע מחסור ולדאוג לאספקה רציפה, סדירה ויציבה של מזון. **עוגן שלישי, יכולת ייצור וייבוא**. להבטיח מדפים מלאים, אנחנו צריכים לדאוג ליכולת ייצור חקלאי ותעשייתי מקומי רחב, מגוון ועמיד, בשילוב יכולת ייבוא משלים. **ועוגן רביעי, שימור והמשכיות לטווח הארוך**. להבטיח תזונה בריאה, מדפים מלאים ויכולת ייצור היום, וגם מחר ובעוד 25 שנים. התקציב המוערך לתכנית הוא בין 2.5 ל-5 מיליארד ש"ח, בהתאם לצרכים התקציביים של המשרדים השונים ליישום של כל רכיבי התכנית.

תכנית זו גובשה ברקע נתונים מדאיגים על אתגרים מהותיים לביטחון המזון הישראלי בהיעדר תכנון. כך למשל, מוערך שמשבר האקלים צפוי להביא להפחתת עשרות אחוזים בכמויות התוצרת החקלאית בגידולים שונים, וזאת לצד צפי לגידול האוכלוסייה בישראל שתגיע בשנת 2050 ל-16.5 מיליון אנשים שיצרכו כ-12.5 מיליון טונות מזון בשנה. מדובר בעלייה צפויה משוערת של כ-65% בביקוש למזון ב-25 שנים! בנוסף, צפויה ירידה של כ-10,000 עובדים בשוק המזון בחמש השנים הקרובות, שתתווסף למחסור נוכחי של כ-5,000 עובדים. נוסף על כך, שיעור אובדן ובזבז המזון נאמד, על פי הדוח של ארגון לקט ישראל בשיתוף המשרד

להגנת הסביבה ומשרד הבריאות, למעלה משליש מהיקף הייצור המקומי, כאשר העלויות הישירות של תופעה זו נאמדות בכ-24.3 מיליארד ₪ בשנה. לצורך גיבוש התכנית נבחנה התלות הגוברת של ישראל בייבוא מזון, שעלולה להגביר את הסיכון בעתות מלחמות או משברים גיאופוליטיים אחרים. כיום, 97% ממוצרי הסוכר והמתקה, 92% מהדגים, 91% מהדגנים, 80% מהגרעינים ומהאגוזים ו-71% מהקטניות מיובאים מחו"ל. בנוסף, מוצרים רבים מגיעים ממספר מדינות מצומצם, ולעתים אף ממדינה אחת בלבד, מה שמגביר את הסיכון במקרה של מגבלות סחר או משברי אקלים במדינות אלו. מכאן, על משרדי הממשלה השונים לפעול לשינוי מציאות זו לטווח הקצר ולטווח הארוך.

כזכור, בחודש ינואר האחרון נחשפו תוצרי הביניים של שש קבוצות העבודה הבין-משרדיות, העוסקות בהיבטים שונים של ביטחון המזון, אשר זיהו ומיפו את האתגרים והחסמים, הציבו מטרות ויעדים, וגיבשו מהלכים רוחביים לפתרון האתגרים. כחלק מעבודתן נפגשו הקבוצות באופן תדיר עם נציגי ציבור ומומחים לגיבוש המלצותיהן. במקביל, נעשתה עבודת מטה רב-משרדית, שמטרתה להציג תכנון ארוך טווח של איזון אספקת המזון מייצור מקומי ומייבוא, על בסיס תהליכי מיפוי איומים על ביטחון המזון, הערכת סיכונים וגיבוש סל המזון המומלץ לכל חלק באוכלוסייה.

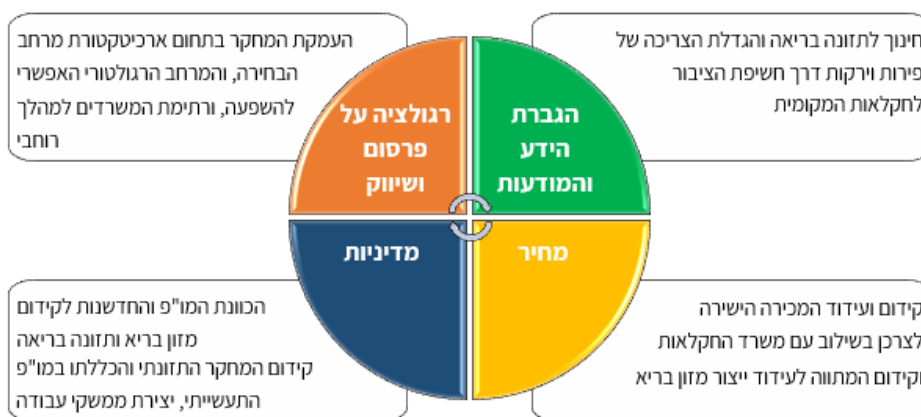

להלן תמצית התכנית כפי שגובשה בשש קבוצות העבודה:

- **קבוצת סל המזון והרגלי צריכה** – שינוי אמיתי במערכות המזון לא יכול להתרחש ללא שינוי בהרגלי הצריכה של הציבור, שהם מרכיב משמעותי בביטחון המזון של המדינה. קבוצת סל המזון והרגלי הצריכה המליצה על **סל מזון בריא ובמקביל, קידום חינוך תזונתי והגברת מודעות הציבור לחקלאות מקומית**, במיוחד בקרב ילדים וצעירים. בתחום הרגולציה, הקבוצה בין היתר הציעה **להגביל את הפרסום על מזון מזיק**, ולצורך כך לרתום משרדי ממשלה נוספים במהלך רוחבי. בנוסף, הומלץ **להגביר השקעות במחקר לפיתוח מזון בריא ותזונה חכמה**, בשיתוף גורמים בתעשייה ובאקדמיה, **ולהקל על יצרנים המבקשים לשפר הרכב מוצרים קיימים או לפתח מוצרים חדשים**.

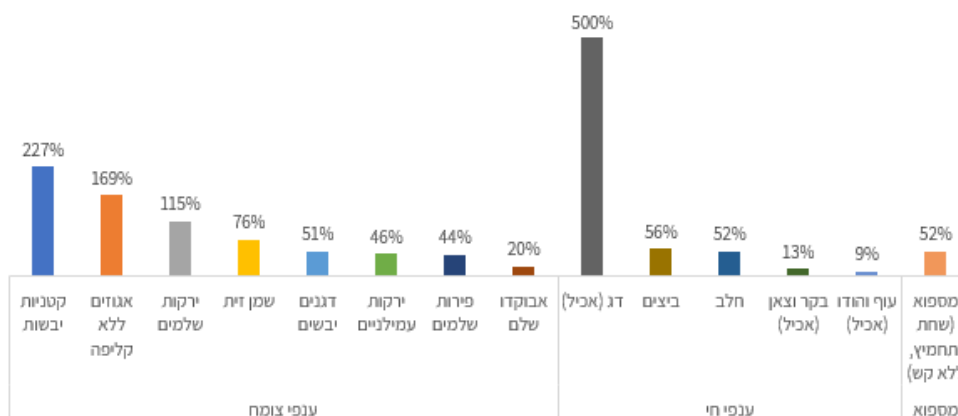
הרגלי צריכה | מהלכים עיקריים

- **קבוצת חקלאות מקומית** – בעידן של אתגרי אקלים, כוח עבודה מוגבל ואובדן קרקעות חקלאיות, החקלאות המקומית נדרשת להתמודד עם אתגרים משמעותיים. קבוצת החקלאות המקומית המליצה על גידול משמעותי בתוצרת המקומית, תוך שמירה על השטחים החקלאיים הקיימים, ובפרט, הוגדרו **יעדים להגדלת הייצור**: עלייה משמעותית בייצור דגים למאכל, קטניות יבשות, ירקות ושמן זית. לשם כך, הקבוצה המליצה על **הבטחת משאבי הקרקע הנדרשים ליעדי הייצור** (כ-4.1 מיליון דונם כיום), **הרחבת השימוש במי קולחין לחקלאות** (עד 550 מיליון מ"ק ב-2050), **והפחתת התלות בעובדים זרים** באמצעות הכשרת חקלאים צעירים והנגשת ידע דיגיטלי. בנוסף, הומלץ להשקיע בהכשרה, תמרוץ ודיגיטציה, תוך עידוד דור חדש של חקלאים בישראל. בנוסף, כמהלכי מעטפת, הקבוצה הדגישה את הצורך בהיערכות לאתגרי האקלים, חיזוק מערך ההדרכה לחקלאים ועידוד שיווק ישיר מהחקלאי לצרכן.

הגידול הנדרש בייצור מקומי עד 2050 בכל קבוצת מוצרים

- **קבוצת מו"פ וחדשנות** - כדי לשפר את מערך ייצור המזון בישראל, נדרש מערך המחקר והפיתוח להניב פתרונות טכנולוגיים יצירתיים. מערכת החדשנות בישראל היא נכס לאומי מרכזי, בשל יכולתה המוכחת להוביל את האגרו-טק והפוד-טק בעולם, הרמה הטכנולוגית הגבוהה וקצב הפיתוח המואץ שלה. למען הבטחת תוצרי חדשנות, על מדינת ישראל לספק מעטפת מתאימה לפיתוח חדשנות, בייחוד בתחומי האגרי-טק והפוד-טק.
למען חיזוק מעטפת המו"פ, קבוצת העבודה ממליצה על הקמת **מערך ידע דיגיטלי** כפלטפורמה לאיגום נתונים חקלאיים, סביבתיים וכלכליים, שתשמש ככלי אסטרטגי לחיזוי מגמות וזיהוי סיכונים לקידום מדיניות מיטיבה. בנוסף, קבוצת העבודה ממליצה על הקמת **ממשק לסנכרון האקוסיסטם** בתחום למימוש שיתופי הפעולה בין גופי המחקר והפיתוח. אלו ייתמכו **במנגנוני פרסום תמיכות** להקצאת משאבים, וכן **רגולציה מדרגית** להורדת חסמים עד לאישור השימוש בכלים הטכנולוגיים הזמינים ואלו שיפותחו.
- **קבוצת תעשיות מזון** - המלצות הקבוצה לתעשיות מזון התבססו על שני אתגרים מרכזיים בתעשיית המזון: מחסור בכוח אדם ופריון נמוך; לצד זאת, ישנה עלייה בצריכת מזונות אולטרה-מעובדים ומזונות מזיקים (רמות גבוהות של סוכר, נתרן ושומן רווי), המייצרת עול בריאותי, כלכלי, חברתי וסביבתי על המשק, שמוערכת במעל ל-55 מיליארד ₪ לשנה. מכאן, הצוות הסכים שיעול התחום כרוך **ביצירת תכנית לעידוד צריכת מזון בריא**. כדי לבצע זאת, קבוצת העבודה בנתה שני מודלים אפשריים: בראשון, המבוסס רק על **תמריצים כלכליים**, **יעודדו את הצרכן לקנות מזון בריא ואת תעשיית המזון לייצרו**. מאידך, במודל השני יתווסף **מערך מיסוי מדורג על מזונות שאינם בריאים**.

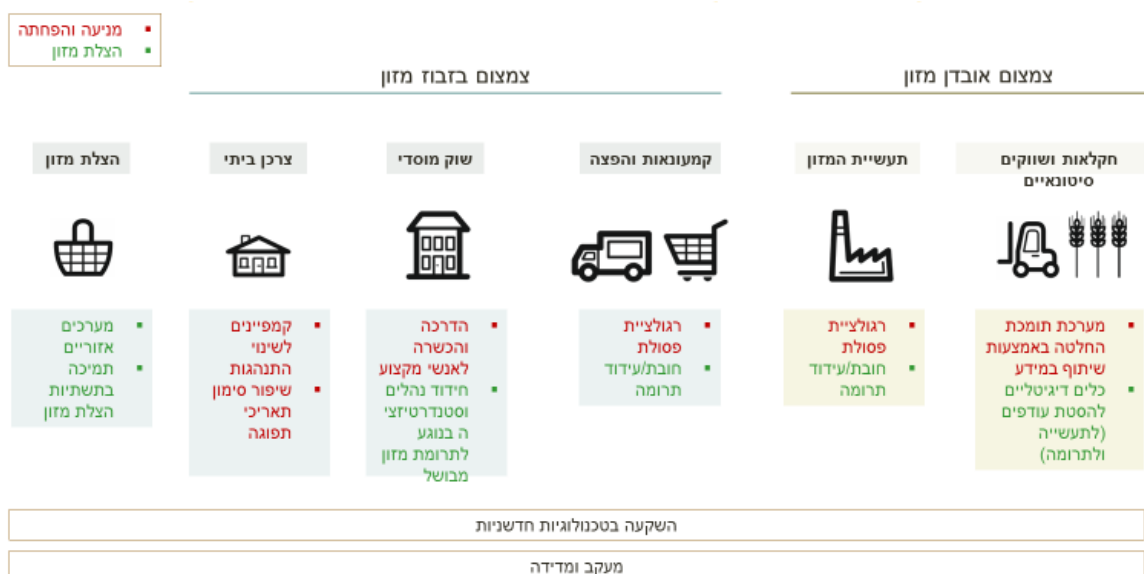
מודל משולב: תמריץ מול מיסוי

- מענקים להטמעת חדשנות בייצור מזון, בשילוב מיסוי מדורג למוצרי מזון שאינם עוברים שיפור משמעותי
- קביעת יעדי התייעלות שנתיים הדרגתיים, ע"ב קריטריונים מוסכמים מראש להפחתת חומרים מזיקים (מכסות מקסימום) / עידוד חומרים בריאים (מכסות מינימום) להתייעלות
- המיסוי יועבר ל-'קרן עושר' ייעודית שתממן את המשך המענקים, בשילוב מקור תקציבי ראשוני גדול למענקי הסתגלות והתייעלות

מודל תמריץ כלכלי בלבד

- מענקים להטמעת חדשנות בייצור מזון, באמצעות עדכון חוק עידוד השקעות הון, או באמצעות מסלול מנהלי במסגרת המכון לייצור מתקדם והתייעלות במשאבים במשרד הכלכלה
- התמריץ ייקבע בהתאם לקריטריונים שייקבעו מראש, ביניהם אופי השינוי, ההשקעה הנדרשת ועוד
- מקור תקציבי קבוע שייקבע ע"ב עבודת מטה להערכת עלויות נדרשות ורמת ההטמעה בשטח, ויעודכן באופן עתי
- מקור תקציבי ראשוני גדול למענקי הסתגלות והתייעלות

- **קבוצת סחר ושיתופי פעולה** - כדי להבטיח עמידה ביעדי התכנית לביטחון מזון, יש לוודא עמידה בארבעה עמודי תווך מרכזיים המרכיבים את יסודות הסחר ושיתופי הפעולה הבינלאומיים. ראשית, כדי לוודא את **תשתיות היבוא**, שהיא היכולת הפיזית לייבא מזון באופן שוטף ובהיקף הנדרש, יש ליצור מנגנון לניהול ותכנון כוח האדם הדרוש כדי לעמוד בכך. שנית, כדי להבטיח את **תמהיל היבוא**, שהוא גיוון מקורות היבוא והמוצרים, יש לבצע אופטימום ייבוא – מהלך רב משרדי לגיבוש מודל לביסוס מדיניות הסחר במזון, זאת במטרה להביא למימוש ערך המוסף של הייצור המקומי לצד עידוד תחרות. היסוד השלישי הוא ניהול **סיכוני היבוא** באמצעות מערך ניטור סיכונים ובחינת חלופות, לצורך שמירה על חוסן תפעולי ועמידות של שרשרת האספקה. לבסוף, יש לגבש עקרונות מנחים לגיבוש **מדיניות היבוא** אשר תומכת ביעדי התוכנית ומאפשרים יישום מיטבי שלה.
- **קבוצת אובדן המזון** – במציאות בה 2.6 מיליון טונות של מזון נזרקות בישראל לפח מידי שנה התמודדות עם אובדן מזון הפכה לסוגיה חשובה ומרכזית. קבוצת העבודה מיפתה חסמים לאורך שרשרת האספקה ביניהם היעדר תשתיות להסטת עודפים בזמן אמת, היעדר תמריצים ומודעות לצמצום אובדן ולהצלת מזון והיעדר הטמעה של טכנולוגיות ופרקטיקות להפחתת אובדנים לאורך שרשרת הערך. הקבוצה המליצה בין היתר, מספר כלים למקטע החקלאי: **הקמת מערכת מידע תומכת החלטות, זירת מסחר דיגיטלית למכירת עודפים לתעשייה ואפליקציה לדיווח בזמן אמת על התהוות עודפים לתרומה. היעדים אותם הגדיר הצוות: הקטנת המזון האבוד לנפש בשיעור של 20% עד 2035, וב-50% עד 2050. יעדים להצלת מזון ויעדים ממוקדי מקטע יוגדרו בהמשך.**

במשרד החקלאות מדגישים, העבודה המעמיקה על התכנית הלאומית לביטחון מזון תמשיך לאחר הכנס. דרך ארוכה עוד נדרשת, מגיבוש החלטת ממשלה ועד לתחילת היישום וההוצאה לפועל של התכנית. מדובר בתכנית אסטרטגית לטווח הארוך ומטבע הדברים, נדרש עדכון מדי שנה של הנתונים השוטפים ומיפוי מחדש של הצרכים. כך שהדרך עודנה בהתחלה וישנן אבני דרך נוספות בהמשך.

מצגת מצורפת בלינק הבא: https://www.gov.il/he/pages/food_security_plan